

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS

LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2022 m. balandžio 13 d.

Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Danguolės Bublienės (pranešėja), Algirdo Taminsko ir Dalius Vasarienės (kolegijos pirmininkė),

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnaginėjo civilinę bylą pagal atsakovo A. J. kasacinį skundą dėl Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. birželio 1 d. sprendimo peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovo S. M. ieškinį atsakovams L. M., V. J., A. J. dėl sandorio pripažinimo negaliojančiu, trečiasis asmuo, nepareiškiantis savarankiškų reikalavimų, A. Ž.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl materialiosios teisės normų, reglamentuojančių ieškinio senaties termino pradžią, kai reikalavimą pripažinti sandorį apsimestiniu reiškia apsimestinio sandorio sudarymą inicijavusi šalis, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovas prašė pripažinti, kad A. Ž. ir V. J. 1995 m. birželio 27 d. sudarytos žemės sklypo ir gyvenamojo namo, esančių (*duomenys neskelbtini*), pirkimo–pardavimo sutarties dalis dėl šio turto pirkėjo yra apsimestinė ir negaliojanti, ir perkelti pirkėjo teises ir pareigas nuo sutarties sudarymo momento bei nustatyti, kad nekilnojamąjį turtą bendrosios jungtinės sutuoktinių nuosavybės teisėmis pagal šią sutartį įgijo ieškovas S. M. ir atsakovė L. M.
3. Ieškovas nurodė, kad 1995 m. birželio 27 d. tarp trečiojo asmens A. Ž. ir atsakovės V. J. buvo sudaryta žemės sklypo ir gyvenamojo namo pirkimo–pardavimo sutartis, kurios pagrindu buvo įregistruota atsakovės V. J. nuosavybės teisė į žemės sklypą ir gyvenamąjį namą, esančius (*duomenys neskelbtini*). Tačiau būtent ieškovas ir atsakovė L. M. yra tikrieji žemės sklypo ir gyvenamojo namo savininkai. Ieškovas paaiškino, jog 1995 m. buvo neramūs laikai, vyravo banditizmas, reketavimas, organizuotas nusikalstamumas, buvo baisu savo vardu įgyti vertingesnį turtą, kad jo neperimtų nusikalstamo pasaulio atstovai, todėl buvo sutarta formaliai perkamą turtą registruoti atsakovės V. J. vardu. Tokias aplinkybes, kad šio turto tikrieji pirkėjai buvo ieškovas ir L. M., patvirtino pagal Austrijos Respublikos Noilengbacho apygardos teismo prašymą civilinėje byloje Nr. e2-361-805/2011 apklausti liudytojai E. N. D., D. P., D. A., K. J., S. L. Austrijos Respublikos Noilengbacho apygardos teismas 2008 m. balandžio 25 d. nutraukė atsakovę V. J. ir A. J. santuoką. V. J. 2008 m. gegužės 25 d. Austrijos Respublikos Noilengbacho apygardos teismui pateikė prašymą dėl santuokinio turto ir santaupų padalijimo, nurodė, kad yra formali ginčo turto savininkė. Minėtu teismo sprendimu buvo pripažinta, kad tikrieji ginčo turto savininkai yra ieškovas ir atsakovė L. M. Ieškovas ir atsakovė L. M. yra sutuoktiniai, atsakovė V. J. yra L. M. sesuo.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

4. Alytaus apylinkės teismas 2020 m. gruodžio 23 d. sprendimu ieškinį atmetė.
5. Teismas nusprendė, kad ieškovas neįrodė ieškinyje nurodomų aplinkybių, t. y. nepateikė jokių įrodymų, objektyviai leidžiančių daryti išvadą, jog jis turėjo galimybę ir realiai įgijo ginčo turtą. Ieškovo nurodytos priežastys, dėl kurių jis su sutuoktine pirkė ginčo turtą atsakovės V. J. vardu, yra deklaratyvios, nepagrįstos rašytiniais įrodymais. Teismas pažymėjo, kad ieškovas nurodė tik neva visiems žinomą 1995 metais kriminogeninę padėtį, apsiribojo deklaratyviais paaiškinimais, jog buvo žudomos močiutės, reikalaujama pinigų iš žmonių.
6. Teismas nustatė, kad po ginčo namo įgijimo ieškovas pirkė kitą registruotiną turtą savo vardu, taip pat įsteigė įmonę, ši taip pat įgijo turto. Teismui nebuvo iki galo aiški atsakovės L. M. pozicija, nes ji byloje pateikė dvi visiškai skirtingas versijas. Ieškovas ieškinii pagrįsti rėmėsi Austrijos teismo sprendimu, taip pat liudytojų, kurie buvo apklausti Austrijos teismo pavedimu, parodymais (Prienų rajono apylinkės teismo civilinė byla Nr. e2-361-805/2011). Teismas, susipažinęs su šiais liudytojų parodymais, nustatė, kad liudytojai patvirtino aplinkybes, jog S. M. ir L. M. buvo namo statytojai, užsakė darbus ir už juos sumokėjo. Atsakovas A. J. neneigė šių aplinkybių, jis patvirtino, kad pasitikėjo M. šeima, todėl jiems duodavo pavedimus dėl reikiamų atlikti darbų, būtent S. ir L. M. samdydavo žmones darbui ir mokėdavo jiems A. J. iš Austrijos atvežtais pinigais. Teismas nusprendė, kad abi šeimos turėjo pakankamai lėšų ginčo turtui įgyti.
7. Teismas padarė išvadą, kad nėra teisinio pagrindo remtis Austrijos teismo sprendimu, kuriuo ginčo objektas neva pripažintas kaip bendroji jungtinė S. ir L. M. nuosavybė. Teismų sprendimai, priimti konkrečios valstybės teismo, savaime neįgyja teisinės galios už tos valstybės ribų ir negali būti pradėti vykdyti kitos valstybės teritorijoje. Nė viena iš ginčo šalių nesikreipė dėl šio sprendimo pripažinimo. Bylas dėl daiktinių teisių santykių, susijusių su Lietuvos Respublikoje esančiu nekilnojamuoju turtu, nagrinėja išimtinai tik Lietuvos Respublikos teismai.
8. Teismas, išklauses šalių paaiškinimus, negalėjo vienareikšmiškai nustatyti tikrosios sandorio šalies – pirkėjo. Nė viena iš šalių neįrodinėjo ir

teismui neteikė objektyvių įrodymų, pagrindžiančių galimybę įsigyti ginčo turtą. S. ir L. M. nuo 1995 metų gyvena ginčo name, o A. ir V. J. šiuose namuose gyveno per Kalėdų šventes. V. J. su vaikais juose buvo vasaros atostogų metu. Byloje pateiktas šalių susirašinėjimas dėl remonto patvirtina, kad A. J. dalyvavo statant namą, tiekė reikalingas medžiagas iš Austrijos. Nė viena iš šalių nepateikė jokių objektyvių įrodymų, pagrindžiančių statyboms panaudotas savo asmenines lėšas. A. J. aiškino, kad S. ir L. M. padėjo jiems pastatyti namą organizuojant darbus, pingus atveždavo S. M., šis jais atsiskaitydavo. S. ir L. M. aiškino, kad samdė žmones ir su jais atsiskaitinėjo savo šeimos gaunamomis pajamomis. Tiek S. ir L. M., tiek A. ir V. J. aiškino, kad dalis statybinių medžiagų buvo įgyjamos Austrijoje, tačiau šalys skirtingai aiškino įgijimo ir apmokėjimo aplinkybes. A. J. nurodė, kad jie, įgydami šį turtą, ketino grįžti į Lietuvą gyventi, tačiau pasikeitė situacija, todėl taip ir neįsikėlė į ginčo namą. Atsakovas nurodė ir tai, kad šis turtas jam nėra reikalingas, tačiau jis tikrai reikalingas jo dukterims. Šalys neginčija, kad sutartys dėl komunalinių paslaugų sudarytos S. M. vardu, kad jo šeima moka mokesčius, draudžia namą. Teismas padarė išvadą, kad nebuvo pakankamo teisinio pagrindo šį sandorį pripažinti apsimestiniu.

9. Teismas nustatė, kad byloje praleisti keli ieškinio senaties terminai. Ginčijama pirkimo–pardavimo sutartis sudaryta 1995 m. birželio 27 d., galiojant 1964 m. Civilinio kodekso (toliau – 1964 m. CK) 84 straipsnyje nustatytam bendram trejų metų ieškinio senaties terminui, kuriam pasibaigus išnyksta teisė į pažeistos teisės gynimą pareiškiant ieškinį. Teismas nustatė, kad ieškovas iki 1998 m. birželio 27 d. neįgyvendino savo teisės ginčyti sutartį. Ieškovas teismo posėdžio metu teigė, kad tuo metu santykiai su A. ir V. J. buvo geri, todėl jis nežinojo, kad jo teisė į šį turtą pažeidžiama. Teismas nusprendė, kad ieškovas praleido ieškinio senaties terminą, nes nuo Austrijos teismo proceso pradžios ir A. J. pretenzijų dėl ginčo turto pareiškimo praėjo 10 metų.
10. Nors ieškovas nurodė, kad 2019 m. kovo 6 d. gavo Nekilnojamojo turto registro išrašą, pagal kurį turto savininkė yra V. J., tačiau ieškovas ne kartą nurodė, kad jam buvo žinoma, jog dokumentuose būtent V. J. įrašyta kaip ginčo namo savininkė. Be to, savo teisių pažeidimą ieškovas siejo su tam tikru įvykiu, kurio konkrečiai negalėjo įvardyti teismo posėdžio metu (2018 m. noru įgyti Birštono piliečio kortelę, negalėjimu deklaruoti gyvenamosios vietos), nors kaip tai siejasi su jo teisių pažeidimu ir sužinojimo momentu, jis negalėjo paaiškinti. Teismas pažymėjo, kad teismo posėdžio metu duoti ieškovo paaiškinimai yra painūs, negalima nustatyti nuoseklios įvykių sekos; ieškovas nesugebėjo rišliai ir aiškiai paaiškinti, kodėl, V. J. ir, kaip pats tvirtino, A. J. siūlant perrašyti namą S. ir L. M. vardu, jis atsisakė tai daryti. Teismas atkreipė dėmesį ir į tai, kad ieškovas savo reikalavimą grindė deklaratyviais pasakymais apie 1995–2008 metais buvusią sudėtingą kriminogeninę situaciją. Kadangi atsakovas A. J. prašė taikyti ieškinio senatį, o ieškovas nepagrindė ir nepaneigė ieškinio senaties praleidimo priežasčių, tai teismas padarė išvadą, kad ieškovas yra praleidęs ieškinio senatį 1995 m. birželio 27 d. pirkimo–pardavimo sutarčiai ginčyti.
11. Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnaginėjusi bylą pagal ieškovo apeliacinį skundą, 2021 m. birželio 1 d. sprendimu panaikino Alytaus apylinkės teismo 2020 m. gruodžio 23 d. sprendimą ir priėmė naują – ieškinį tenkino, pripažino A. Ž. ir V. J. 1995 m. birželio 27 d. sudarytos žemės sklypo ir gyvenamojo namo pirkimo–pardavimo sutarties dalį dėl šio turto pirkėjos V. J. apsimestine ir negaliojančia, perkėlė pirkėjo teises ir pareigas nuo sutarties sudarymo momento ir nustatė, kad nekilnojamąjį turtą bendrosios jungtinės nuosavybės teisėmis pagal šią sutartį įgijo S. M. ir L. M., paskirstė bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
12. Kolegija nurodė, kad pirmosios instancijos teismas nepagrįstai atsisakė vertinti Austrijos Respublikos Noilengbacho apygardos teismo 2012 m. sausio 31 d. nutarimą kaip įrodymą, kuriuo ieškovas grindė reikšmingas aplinkybes. Nagrinėjamu atveju nekyla klausimas dėl jo vykdymo, pripažinimo vykdytinu. 2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo nustatyta, kad Europos Sąjungos valstybėje narėje priimtas teismo sprendimas pripažįstamas kitose valstybėse narėse netaikant jokių specialių procedūrų, yra vykdytinas kitoje valstybėje narėje ir tam nereikia jo skelbti vykdytinu.
13. Austrijos Respublikos Noilengbacho apygardos teismas priėmė jurisdikciją byloje dėl ieškovės V. J. reikalavimo atsakovui A. J. dėl 8058,83 Eur skolos priteisimo ir atsakovo A. J. reikalavimo dėl namo (*duomenys neskelbtini*), priteisimo ieškovei, jam išmokant kompensaciją. 2012 m. sausio 31 d. nutarime nurodyta, kad atsakovas kreipėsi dėl Noilengbacho apygardos teismo jurisdikcijos, teismas 2009 m. spalio 30 d. nutarimu konstatavo, kad šiems konkrečioms klausimams taikoma šalies vidaus jurisdikcija, ir bylą išnaginėjo taikydamas Lietuvos teisę. Taigi pirmosios instancijos teismas turėjo vertinti Austrijos Respublikos Noilengbacho apygardos teismo 2012 m. sausio 31 d. nutarimą kaip įrodymą, kuriame yra duomenų apie atsakovą A. ir V. J. santuokoje įgyto turto apimtį ir aplinkybes dėl ginčo turto nepripažinimo dalytinu.
14. Kolegija, įvertinusi pirmosios instancijos teismo sprendimo turinį, apeliacinio skundo ir atsiliepimų į jį argumentus, faktinius bylos duomenis, padarė priešingą nei pirmosios instancijos teismas išvadą, kad byloje surinkta pakankamai įrodymų, leidžiančių daryti labiau tikėtiną išvadą, jog atsakovė V. J. nebuvo tikroji pirkimo–pardavimo sutarties šalis, turto pirkėjai buvo ieškovas ir L. M., todėl sandorį pripažino apsimestiniu.
15. Ieškovas patikslintame ieškinyje nurodė, kad tikrieji 1995 m. birželio 27 d. žemės sklypo ir gyvenamojo namo pirkėjai buvo ieškovas ir jo sutuoktinė atsakovė L. M., nes turtas buvo įgytas neramiais laikais (1995 m.), ieškovas buvo tiesiogiai susidūręs su nusikalstamo pasaulio atstovų bandymais reketuoti, suprato, kokios pasekmės gali laukti tokiems žmonėms sužinojus, kad jis įgijo vertingo turto. 2020 m. spalio 20 d. teismo posėdyje ieškovas paaiškino, kad jis su sutuoktine „dėl šventos ramybės“ nutarė namą pirkti sutuoktinės sesers vardu; sutuoktinės sesuo V. ir jos vyras A. ne kartą jam siūlė persirašyti turtą savo vardu, net ir 2003 m., tačiau tuo metu dar nebuvo saugi padėtis, be to, vyko byla, susijusi su jo įsteigta UAB „Grus“; prieš dvejus metus iki bylos iškėlimo ieškovas norėjo sutvarkyti namo statybos baigimo dokumentus, tačiau šie buvo žmonos žinioje ir ji jų jam nedavė. Kai jis norėjo name prisiregistruoti ir gauti birštoniečio kortelę, paaiškėjo, kad negalės to padaryti. Prasidėjo nesutarimai su žmona. Apie kilusį ginčą dėl namo nuosavybės jis suprato tik 2011 metais, kai buvo apklausiamas teisme dėl Austrijos Respublikos teisme nagrinėjamos bylos dėl ginčo turto padalijimo.
16. Atsakovė L. M. 2019 m. lapkričio 15 d. atsiliepime į ieškinį nurodė, kad ginčijama sutartimi turtas buvo parduotas atsakovei V. J., nebuvo jokio šalių susitarimo pridengti aplinkybę, jog iš tiesų turtą perka ieškovas su sutuoktine. Vien tai, kad V. J. leido ieškovui su sutuoktine neatlygintinai gyventi name, ieškovas su atsakove juo rūpinosi ir mokėjo mokesčius, nepatvirtina, jog turtas priklauso jiems, ir nesudaro pagrindo sandorį pripažinti apsimestiniu. Atsakovė L. M. 2020 m. spalio 12 d. teismo posėdyje sutiko, kad statė namą už savo lėšas ir jis yra santuokoje įgytas turtas, pritarė ieškovo nurodomoms aplinkybėms, kad įsigyjant turtą buvo neramūs laikai, vyras galbūt buvo susidūręs su grasinimais. Namui įsirengti jie pardavinėjo kitą jįsį priklausančią turtą. Jos sesuo ir jos sutuoktinis dažnai siūlė persirašyti namą savo vardu, tačiau ieškovas negalėjo to padaryti dėl vykusios bylos. Paaiškindama, kodėl atsiliepime nurodė kitas aplinkybes, atsakovė nurodė, kad su vyru konfliktavo dėl turto, tačiau dabar jau viskas išsprendė ir jie gyvena kartu.
17. Teismas nustatė, kad Prienų rajono apylinkės teismo civilinėje byloje Nr. e2-361-805/2011 esančiame 2011 m. vasario 14 d. teismo posėdžio protokole užfiksuoti liudytojų S. M., L. M. parodymai iš esmės identiški šioje byloje nurodytiems šių asmenų paaiškinimams apie sandorio sudarymo aplinkybes. Kadangi atsakovės L. M. paaiškinimai yra tapatūs jos duotiems liudytojos parodymams Prienų rajono apylinkės teisme 2011 m. vasario 14 d. vykusiame teismo posėdyje civilinėje byloje Nr. e2-361-805/2011, jie neprieštarauja ieškovo nurodomoms aplinkybėms ir atsakovės V. J. paaiškinimams raštu, tai kolegija pripažino neteisinga pirmosios instancijos teismo išvadą, kad L. M. pozicija byloje liko neaiški.
18. Pirmosios instancijos teismas nepagrįstai nevertino atsakovės V. J. atsiliepime į ieškinį nurodytų aplinkybių vien todėl, kad ji nedalyvavo teismo posėdyje. Dėl šių paaiškinimų patikimumo teismas galėjo spresti, juos vertindamas kartu su kitų byloje surinktų įrodymų visuma, tačiau to nedarė. Ši atsakovė nurodė, kad nei ji, nei jos sutuoktinis neturėjo išlaidų dėl gyvenamojo namo (*duomenys neskelbtini*), pirkimo ir statybos. Dėl sudėtingos situacijos Lietuvoje atsakovės sesuo su vyru paprašė nupirkti namą savo vardu. Atsakovės sutuoktinis pasisiūlė padėti ieškovui įsigyjant santechnikos medžiagas. Tik atsakovo A. J. iniciatyva namas (*duomenys neskelbtini*) buvo įtrauktas į bendro turto dalybas, bet Austrijos teismui padedant buvo įrodyta, kad tikrieji namo savininkai yra ieškovas ir atsakovė L. M..

19. Kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad Austrijos Respublikos Noilengbacho apygardos teismo 2008 m. balandžio 25 d. sprendimu nutraukta A. J. ir V. J. santuoka, tačiau, prašydama nutraukti santuoką, V. J. prašė dalyti tik pinigus ir nurodė, kad yra formali Lietuvoje esančio namo savininkė. Tokio nutarimo turinys leido teismui nustatyti, kad atsakovė V. J. jau 2008 metais nelaikė savęs namo pirkėja, klausimą dėl namo (*duomenys neskelbtini*) padalijimo iškėlė tik jos sutuoktinis atsakovas A. J. Austrijos Respublikos Noilengbacho apygardos teismo 2012 m. sausio 31 d. nutarime nurodyta, kad atsakovo A. J. reikalavimas dėl namo (*duomenys neskelbtini*) priteisimo ieškovei ir atitinkamos kompensacijos jam išmokėjimo yra atmetamas, nes namas (*duomenys neskelbtini*) yra V. J. sesers L. M. ir S. M. nuosavybė. Taigi bylos aplinkybės patvirtina, kad atsakovė V. J. atsiliepime į ieškinį nurodė aplinkybes, kurios nuosekliai patvirtina jos valios įsigyti turtą savo nuosavybėn nebuvimą ir tai, kad turtą siekė ir jį įgyti ieškovas ir jos sutuoktinė.
20. Kolegija pripažino, kad atsakovo A. J. paaiškinimai 2020 m. gruodžio 4 d. teismo posėdyje, jog turtą surado atsakovė L. M., o už jį sumokėjo atsakovė V. J., prieštarauja kitiems byloje surinktiems įrodymams – turto pardavėjo A. Ž., ieškovo ir atsakovių L. M., V. J. paaiškinimams. Byloje nepateikta įrodymų, kurie patvirtintų šio atsakovo turėtas išlaidas, sudarant ginčo sandorį, todėl kolegija nepripažino nustatyta aplinkybės, kad už ginčo turtą sumokėjo šis atsakovas.
21. Iš byloje esančių rašytinių įrodymų bei šalių paaiškinimų kolegija nustatė, kad abi šeimos turėjo pakankamai lėšų ginčo turtui įgyti. Trečiasis asmuo A. Ž. rašytiniuose paaiškinimuose nurodė, kad sandorio kainą gavo iš ieškovo, o ne iš atsakovės V. J., todėl kolegija pripažino, jog ieškovas turėjo galimybes įsigyti nekilnojamąjį turtą. Įgytame name gyvena būtent ieškovas su savo sutuoktine nuo pat 1995 metų. Atsakovo A. J. gyvenimą šiame name po savaitę, dvi ir per Kalėdas kolegija vertino kaip svečiavimąsi pas ieškovą.
22. Kolegija nurodė, kad ginčijama sutartini buvo apsimetama dėl sutarties šalies (pirkėjo simuliacija). Ieškovas teisme paaiškino, kad jam buvo grasinama, vėliau jis įkūrė UAB „Grus“, ši užsiėmė mazuto prekyba, pervežimais, todėl jis baiginosi reketavimo. Apie tai paaiškino atsakovė L. M., atsiliepime nurodė V. J., rašytiniuose paaiškinimuose apie tai minėjo trečiasis asmuo A. Ž. Kolegija pripažino, kad ieškovas nepateikė į bylą įrodymų, jog jis kreipėsi į teisėsaugos organus dėl grasinimų, tačiau vien ši aplinkybė neteikia pagrindo atmesti tokius paaiškinimus. Ieškovo ir jo sutuoktinės pasitelkta statytinė V. J. yra atsakovės sesuo, ji nenurodė, jog sandoris pažeidė ar suvaržė jos teises, padarė jai žalos, todėl kolegija gynė ieškovo teises, pripažindama sandorį apsimestiniu dėl pirkėjos ir nustatydama, kad 1995 m. birželio 27 d. sandorio pirkėjai buvo ieškovas ir atsakovė L. M., jiems ir perkėlė V. J. įgytas pirkėjo teises ir pareigas.
23. Kolegija pažymėjo, kad ieškovas ir atsakovė L. M. yra sutuoktiniai, jų santuoka sudaryta 1980 m. rugpjūčio 22 d., ginčo turtas 1995 m. birželio 27 d. pirkimo–pardavimo sutartimi įgytas jiems esant santuokoje, todėl nustatė, kad nekilnojamąjį turtą ieškovas su sutuoktine L. M. įgijo bendrosios jungtinės sutuoktinių nuosavybės teisėmis.
24. Pasisakydama dėl ieškinio senaties termino, kolegija atsižvelgė į tokias aplinkybes: ieškovas maždaug 2017 metais norėjo sutvarkyti namo statybos baigimo dokumentus, tačiau namo dokumentai buvo žmonos žinioje ir ji jų jam nedavė; paaiškėjo, kad jis negalės įgyti birštoniečio kortelės; jis visada manė, kad žmonos sesuo perrašys dokumentus, tačiau taip neįvyko; apie dėl namo nuosavybės kilusį ginčą jis suprato tik 2011 m. vasario 14 d. teismo posėdyje, kai buvo apklausiamas Prienų rajono apylinkės teisme dėl Austrijos Respublikos teisme sprendžiamos bylos dėl ginčo turto padalijimo.
25. Nagrinėjamoje byloje kilo ginčas dėl apsimestinio sandorio, kuriame ieškovo ir jo sutuoktinės statytinė buvo sutuoktinės sesuo. Visi byloje dalyvaujantys asmenys deklaravo buvus artinus ir gražius tarpusavio santykius. Tokių bylos duomenų pagrindu kolegija padarė išvadą, kad ieškovas apie savo teisių pažeidimą faktiškai turėjo suvokti ne anksčiau kaip 2011 m. vasario 14 d. Kadangi ieškinio senaties termino eiga prasidėjo jau galiojant Lietuvos Respublikos civiliniam kodeksui (toliau – [CK](#)), tai, remdamasi Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymo (toliau – [CK](#) patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas) 10 straipsnio 1 dalies nuostatomis, kolegija laikė, kad ieškovas nepraleido bendro 10 metų ieškinio senaties termino, jį skaičiuojant nuo 2011 m. vasario 14 d.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

26. Kasaciniu skundu atsakovas A. J. prašo panaikinti Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. birželio 1 d. sprendimą ir palikti galioti Alytaus apylinkės teismo 2020 m. gruodžio 23 d. sprendimą. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
 - 26.1. Apeliacinės instancijos teismas netinkamai taikė ieškinio senatį reglamentuojančias materialiosios teisės normas. Ieškovas dėl pažeistų teisių gynimo į teismą kreipėsi 2019 m. rugsėjo 17 d. ir prašė pripažinti 1995 m. birželio 27 d. sandorį apsimestiniu. Pagal apsimestinio sandorio sudarymo metu galiojusio 1964 m. [CK](#) 83, 84 straipsnių nuostatas tokiam reikalavimui taikomas trejų metų ieškinio senaties terminas. Teisė į ieškinį atsiranda nuo tos dienos, kai asmuo sužinojo, kad yra pažeistos jo teisės. Ieškovas jau sandorio sudarymo metu žinojo, kad sudarytas apsimestinis sandoris, bet jo neginčijo 24 metus. Ieškovas nepateikė jokių duomenų, kad jis 1995 metais vertėsi kokių nors verslų, dėl kurio jam buvo kilusios grėsmės, kad kreipėsi į teisėsaugos institucijas dėl grėsmės. Pirmosios instancijos teisme ieškovas paaiškino, kad jis nuo 2008 metų žinojo apie ginčijamo sandorio dalyvių atsakovą V. J. ir A. J. ginčą Austrijos teisme dėl šio turto, ieškovas dėl šio turto įgijimo apsimestinio sandorio būdu lūždijo teisme, tačiau laikydamas save šio turto savininku pažeistų teisių negynė dar daugiau kaip 10 metų. Kadangi ieškovas nepagrindė ieškinio senaties termino praleidimo priežasčių, o atsakovas A. J. reikalavo taikyti ieškinio senaties institutą, tai pirmosios instancijos teismas pagrįstai atmetė reikalavimą dėl praleisto ieškinio senaties termino.
 - 26.2. Apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai nusprendė, kad apie savo teisių pažeidimą ieškovas faktiškai turėjo suvokti ne anksčiau kaip 2011 m. vasario 14 d. Apie tokį sandorį ieškovas žinojo jau jį sudarydamas atsakovės V. J. vardu, todėl ieškinio senaties eiga turi būti skaičiuojama nuo 1995 metų. Be to, ieškovas ir atsakovės L. M. bei V. J. simuliuoja apsimestinio sandorio faktą tik 2019 metais, nors jau 2002 m. buvo žinoma, kad J. šeimos santuoka nutraukta ne taikiu būdu, nuo 2008 m. yra konfliktas dėl turto. Taigi vėliausiai 2008 metais ieškovas, laikydamas save sąžiningu turto savininku, turėjo ginti pažeistas teises. Ieškinio senaties terminas yra pasibaigęs du ar tris kartus, todėl teismui buvo pagrindas ieškinį atmesti ([CK](#) 1.131 straipsnis). Apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai skaičiavo ieškinio senaties atsiradimo momentą, nevertino, jog sandorio apsimestinumą pasekmės turi prisiminti šalis, kuri tyčia tokį sandorį sudarė.
 - 26.3. Ginčijamą 1995 m. birželio 27 d. sandoriu atsakovė V. J. įgijo žemės sklypą ir gyvenamąjį namą bendrosios jungtinės nuosavybės teise kartu su atsakovu A. J. Nors šių šalių santuoka oficialiai nutraukta Austrijos Respublikos Noilengbacho apygardos teismo 2008 m. balandžio 25 d. sprendimu, pripažįstant abiejų šalių kaltę dėl santuokos iširimą, tačiau teismo sprendimu nebuvo išspręstas sklypo ir namo padalijimo klausimas. Apeliacinės instancijos teismas, pripažindamas ginčijamą sandorį apsimestiniu, turėjo pareigą pasisakyti dėl sąžiningai šį turtą įgijusio atsakovo A. J. teisių. Atsakovas A. J. perdavė sutuoktinei lėšas ginčo turtui įsigyti, vėliau įrenginėjo namą savo nuožiūra ir asmeninėmis lėšomis, teikė nurodymus iš Austrijos sutuoktinės sesers L. M. šeimai. Tai patvirtina rašytiniai dokumentai byloje. Ieškovo versija, kad sandoris yra apsimestinis, atsirado tik tada, kai atsakovai A. J. ir V. J. nusprendė nutraukti santuoką ir dalytis turtą, nustatyti vaikų gyvenamąją vietą ir kt. Šias faktines aplinkybes nagrinėjo Austrijos Respublikos Noilengbacho apygardos teismas, tačiau sprendimas nėra pripažintas Lietuvos Respublikoje įstatymų nustatyta tvarka, o buvusių sutuoktinių turtas repadalytas. Taigi apeliacinės instancijos teismas, sprenddamas dėl sandorio pripažinimo apsimestiniu, privalejo sistemškai taikyti [CK](#) 1.87 straipsnio 1–3 dalių nuostatas, tačiau jų netaikė, nepasisakė dėl sąžiningo trečiojo asmens įgytų teisių gynimo.
 - 26.4. Apeliacinės instancijos teismas, perkėlęs ieškovui pirkėjo teises, nusprendė šį turtą pripažinti bendrąja jungtine jo ir atsakovės L. M. nuosavybe, nors atsakovė L. M. ne tik tokio reikalavimo nereikšė, bet ir proceso metu tvirtino, jog sandoris buvo realus, ji nėra šio

turto savininkė, ir reikalavo ieškinį atmesti. Be to, teismas neįvertino, kad byloje buvo netinkamai išspręstas procesinis šalių tinkamumo klausimas: ieškovas nereikšė jokio reikalavimo L. M., tačiau ją įtraukė kaip atsakovę; ieškiniu prašė priteisti turtą jam ir atsakovei L. M., teismo posėdžio metu L. M. prašė tenkinti ieškinį ir turtą pripažinti jos ir ieškovo nuosavybe. Pirmosios instancijos teismas išpėjo ieškovą ir atsakovę dėl procesinės padėties netinkamumo, tačiau šie į teismo išaiškinimą nereagavo. Ieškovui atsisakius patikslinti ieškinį ir teismui išaiškinus pasekmes, ieškinys išnagrinėjus bylą atmetamas. Būtent toks buvo priimtas pirmosios instancijos teismo sprendimas. Apeliacinės instancijos teismo sprendimas prieštarauja Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir [CPK](#)) 2, 5, 45, 135 straipsnių nuostatomis, nes L. M. iš esmės buvo tiek ieškove, tiek atsakove, o toks civilinis procesas negalimas, nes nelieka procesinio elemento – ginčo tarp dviejų šalių. Kita vertus, nustačius netinkamos šalies faktą, [CPK](#) 45 straipsnis įtvirtina galimybę esant tam tikromis sąlygomis netinkamą šalį pakeisti kita, tačiau tik pirmosios instancijos teisme (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2000 m. lapkričio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-1 141/2000) ir tik sutinkant ieškovui (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. sausio 6 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-165-1075/2021](#)). Atsakovo nuomone, toks proceso teisės normų pažeidimas pripažintinas esminiu proceso pažeidimu.

- 26.5. Apeliacinės instancijos teismas pažeidė proceso teisės normas, reglamentuojančias įrodinėjimą ir įrodymų vertinimą. Ieškovas reikalavimus panaikinti apsimestinį sandorį grindė deklaratyviais teiginiais apie 1995 metais egzistavusį Lietuvos Respublikoje banditizmo laikotarpį, baimę savo vardu įgyti nekilnojamąjį turtą. Nors apeliacinės instancijos teismas pripažino, kad ieškovas nepateikė šiuos teiginius patvirtinančių įrodymų, tačiau laikė, jog vien to nepakanka tokiems paaiškinimams atmesti. Teismas turėjo pareigą nustatyti faktą apie egzistavusį banditizmą sandorio sudarymo momentu kaip sąlygą, nulėmusią apsimestinio sandorio sudarymą patvirtinančias aplinkybes, [CPK](#) 177, 180, 185 straipsniuose nustatyta tvarka. Taigi savo sprendimą teismas pagrindė netinkamais duomenimis.
27. Ieškovas atsiliepimų į kasacinį skundą prašo atmesti atsakovo A. J. kasacinį skundą ir Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. birželio 1 d. sprendimą palikti nepakeistą. Atsiliepimas grindžiamas šiais argumentais:
- 27.1. Apeliacinės instancijos teismas nepadarė [CK 3.88 straipsnio](#) 1 dalies 1 punkto pažeidimo, nes nenurodė, kad žemės sklypas ir gyvenamasis namas buvo įgyti asmeninėms atsakovės V. J. nuosavybės vien dėl to, jog šis registruotas vieno iš sutuoktinių vardu. Byloje net nekilo ginčo dėl nuosavybės formos (bendroji jungtinė ar asmeninė), nes teismai sprendė ginčą, ar 1995 m. birželio 27 d. sandoris buvo apsimestinis.
- 27.2. Apsimestiniai sandoriai teises pasekmes sukelia tik sandorio šalims ir nesukuria pasekmių tretiesiems asmenims, nes būtent apsimestinis sandoris yra vienintelė valios išraiška, su kuria tretieji asmenys turi galimybę susipažinti. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. sausio 2 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. 3K-3-30-1075/2019](#) išaiškinta, kad, sprendžiant apsimestinio sandorio pasekmių tretiesiems asmenims klausimą pagal [CK](#) 1.87 straipsnio 2 ir 3 dalis, būtina nustatyti, ar sąžiningi tretieji asmenys, kurie, pasikliaudami simuliacinio sandorio galiojimu, apsimestinio sandorio pagrindu įgijo naudą, t. y. įgijo tam tikrų teisių, kas nulėmė jų teisėtą interesą išlaikyti šias apsimestinio sandorio pagrindu įgytas teises galiojančias. Nagrinėjamu atveju atsakovas A. J. negali būti laikomas sąžiningu trečiuoju asmeniu apsimestinio sandorio atžvilgiu, nes simuliacinį sandorį sudarė jo sutuoktinė, taigi preziumuojama, kad sandorį sudarė su atsakovo kaip sutuoktinio sutikimu. Pažymėta, kad atsakovo teiginiai apie jo investicijas į sklypą ir namą neatitinka tikrovės, nėra pagrįsti bylos duomenimis. Pažymėta, kad Austrijos Noilengbacho apygardos teismo 2012 m. sausio 31 d. nutarime nurodyta, jog šioje byloje apklausti liudytojai patvirtino, kad ieškovas su sutuoktine buvo tikrieji namo statytojai. Teismas nesprendė dėl atsakovo nuostolių, nes jis byloje neįrodė, kad dėl apsimestinio sandorio tokių patyrė.
- 27.3. Apeliacinės instancijos teismas nepažeidė [CPK](#) 2, 5, 45 straipsnių normų. Ieškovas ir atsakovė L. M. yra sutuoktiniai; turtas buvo įgytas iš santuokinių lėšų, jie visą laiką gyveno šiame name, jį remontavo, išlaikė. Atsakovas A. J., laikydamas, kad gyvenamasis namas yra bendras santuokoje įgytas turtas, ir po santuokos nutraukimo nesiekė jo padalyti, nereikšė pretenzijų į šį turtą.
- 27.4. Apeliacinės instancijos teismas tinkamai išnagrinėjo bylos aplinkybes ir padarė bylos duomenimis pagrįstą išvadą, kad ieškovas nepraleido ieškinio senaties termino. Ieškovas apie savo teisų pažeidimą turėjo suvokti ne anksčiau kaip 2011 m. vasario 14 d. Tai reiškia, kad ieškinio senaties termino eiga prasidėjo galiojant naujam [CK](#). Ieškovas kreipėsi į teismą su ieškiniu 2019 m. rugsėjo 17 d., taigi jis nėra praleidęs bendrojo 10 metų termino.
- 27.5. Atsakovas A. J. esminę reikšmę suteikia apsimestinio sandorio šalių (matomos pirkėjos ir tikrojo pirkėjo) tikriesiems ketinimams, tačiau neatsižvelgia į tai, kad apeliacinės instancijos teismas visapusiškai išanalizavo kitas sandorio sudarymo aplinkybes, šalių tarpusavio santykius bei šalių elgesį po sandorio sudarymo, todėl padarė pagrįstą išvadą, kad tikrieji sklypo ir namo pirkėjai buvo ieškovas su sutuoktine.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl bylos nagrinėjimo kasacine tvarka ribų

28. Pagal [CPK 353 straipsnio](#) 1 dalį kasacinis teismas, neperžengdamas kasacinio skundo ribų, patikrina apskųstus sprendimus ir (ar) nutartis teisės taikymo aspektu. Kasacinis teismas yra saistomas pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų nustatytų aplinkybių.
29. Nagrinėjamoje byloje ginčas kilo dėl sandorio, sudaryto 1995 m., pripažinimo apsimestiniu. Atsakovo A. J. kasacinis skundas iš esmės grindžiamas argumentais dėl ieškinio senatį reglamentuojančių materialiosios teisės normų netinkamo taikymo ir aiškinimo, kai pareikštu ieškiniu ieškovas ginčija savo paties iniciatyva sudarytą apsimestinį sandorį. Atsakovo teigimu, apeliacinės instancijos teismas netinkamai taikė ieškinio senaties pradžios momentą reglamentuojančias teisės normas. Teisėjų kolegija, įvertinusi šiuos kasacinio skundo argumentus, nusprendžia, kad, siekiant pasisakyti dėl ieškinio senaties pradžios momento nagrinėjamu atveju, pirmiausia byloje būtina įvertinti apsimestinio sandorio instituto taikymo sąlygas ir pasekmes, aktualias ieškinio senaties terminui nustatyti.

Dėl apsimestinio sandorio instituto taikymo sąlygų ir pasekmių

30. Byloje nustatyta, kad ginčo sandoris sudarytas 1995 m., kai galiojo 1964 m. [CK](#), o ieškinys dėl tokio sandorio pripažinimo negaliojančiu pareikštas 2019 m., galiojant jau naujam [CK](#).
31. [CK](#) patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymo 9 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad [CK](#) 1.78–1.96 straipsniuose nustatytos normos dėl sandorių negaliojimo taikomos tiems sandoriams, kurie sudaromi įsigaliojus šiam kodeksui.

32. Pagal ginčo sandorio sudarymo metu galiojusį teisinį reglamentavimą, jeigu sandoris sudarytas, siekiant pridengti kitą sandorį, taikomos taisyklės, liečiančios tą sandorį, kurį šalys iš tikrųjų turėjo galvoje (1964 m. CK 52 straipsnis). Analogiškos apsimestinio sandorio taisyklės nustatytos ir šiuo metu galiojančiame [CK 1.87](#) straipsnyje, pagal kurio 1 dalį, jeigu sandoris sudarytas kitam sandoriui pridengti, taikomos sandoriui, kurį šalys iš tikrųjų turėjo galvoje, taikytinos taisyklės, išskyrus naujajame [CK](#) įtvirtintas išimtis dėl apsimestinio sandorio fakto panaudojimo prieš šio sandorio šalis ir trečiuosius asmenis ([CK 1.87](#) straipsnio 2 ir 3 dalys).
33. Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į tai, kad tiek sandorio sudarymo, tiek sandorio ginčijimo metu galiojusios 1964 m. [CK](#) ir naujojo [CK](#) normos nustatė iš esmės identišką bendrąją apsimestiniam sandoriui taikytiną taisyklę, nusprendžia, kad atskleidžiant šio sandorio negaliojimo pagrindą taikymo sąlygas ir pasekmes aktuali kasacinio teismo praktika, aiškinanti naujajame [CK](#) įtvirtintą apsimestinio sandorio negaliojimo institutą.
34. Įstatymų teisinio reguliavimo analizė suponuoja, kad nei 1964 m. [CK](#) 52 straipsnyje, nei naujajame [CK](#) 1.87 straipsnyje nepateikta apsimestinio sandorio samprata. Apsimestinio sandorio kaip sandorio negaliojimo pagrindo reguliavimas iš esmės remiasi tokio sandorio sukeliamų padarinių išsprendimo taisyklių įtvirtinimu. Tokiu reguliavimu atsižvelgiant į sutarties laisvės principą pirmenybė teikiama tikrajai šalių valiai, t. y. pirmenybė teikiama tam, ko šalys iš tikrųjų siekė, o ne tam, ką jos išreiškė išoriškai apsimestiniu sandoriu, išskyrus atvejus, kai pirmenybės tikrajam šalių tikslui suteikimas pažeistų trečiųjų asmenų interesus.
35. Kasacinio teismo praktikoje, aiškinančioje [CK 1.87](#) straipsnio 1 dalį, nurodoma, kad apsimestiniu laikomas sandoris, sudarytas kitam sandoriui pridengti. Tokiu atveju dėl to paties dalyko sudaromi du susitarimai: išorinis, neatspindintis tikrųjų šalių ketinimų, ir kitas – atspindintis tikrąją šalių valią, tačiau neviešinamas. Apsimestinio sandorio atveju laikomas galiojančiu tikrasis sandoris, kurio padarinių siekė sandorio šalys. Taigi apsimestinis sandoris turi būti vertinamas pagal tikrąją, o ne pagal išoriškai išreikštą jį sudariusių asmenų valią. Tikrojo sandorio, kurį slepia apsimestinis, galiojimas priklauso nuo jo pobūdžio ir sudarymo aplinkybių. Apsimestinės gali būti konkrečios sandorio dalys (sąlygos). Dėl to apsimestiniu laikomas ir toks sandoris, kuris sudaromas ne su tikrąja sandorio šalimi, o su statyiniu. Tokį sandorį sudariusių šalių valia, išreikšta išorine forma, neatitinka šalių tikrųjų ketinimų, nes jo sudarymo metu ketinama sudaryti sandorį, pridengiantį tikrąją sandorio šalį. Teisės ir pareigos pagal tokį sandorį atsiranda kitam asmeniui – tikrajai sandorio šaliai (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-653/2006](#); 2009 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-228/2009](#); kt.).
36. Šalis, siekdama apginti savo teises [CK 1.87](#) straipsnio pagrindu ir norinti remtis dengiamuoju sandoriu, turi įrodyti jo egzistavimą ir tikrąją šalių valią. Tam, kad sandoris būtų pripažintas apsimestiniu, ieškovas privalo įrodyti kitą, apsimestiniu sandoriu dengiamą sandorį, kuris formaliai paslepia sandorį, kurio pasekmių realiai siekė šalys (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. sausio 18 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-85-695/2017](#), 41 punktą). Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad, sprendžiant dėl pirkimo–pardavimo sutarties apsimestinumo dėl subjekto, svarbu nustatyti, ar asmuo, sudaręs sutartį, iš tikrųjų ketino įgyti iš jos kylančias teises ir pareigas, ar jomis naudojosi ir jas vykdė, ar, priešingai, tik formaliai pasirašė sutartį kaip jos šalis, tačiau iš tikrųjų neketino įgyti ir neįgijo nei teisių, nei pareigų, o jas įgijo kitas asmuo ir jomis iš tikrųjų naudojosi. Sandorio ydingumui dėl jo sudarymo su netikrąja šalimi konstatuoti būtina nustatyti, kad tikroji, o ne apsimestinė šalis (statytinis) ne tik rūpinosi sutarties sudarymu, derėjosi dėl jos sąlygų, atsiskaitė su pardavėju, bet ir tai, kad atsiskaityta buvo tikrajai šaliai priklausančiomis lėšomis, kad po sandorio sudarymo tikroji šalis įgijo ir vykdė pirkėjo teises ir pareigas pagal ginčijamą sandorį (sutarties objektą priėmė, jį valdė, juo naudojosi) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. balandžio 26 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-260/2013](#) ir joje nurodyta kasacinio teismo praktika). Taigi, būtent dengiamasis sandoris rodo tikruosius šalių ketinimus, jis kyla iš sutarties laisvės principo, todėl ir turėtų lemti tolimesnius santykius tarp sandorio šalių.
37. Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad apsimestinis sandoris yra niekinis ir negalioja dėl esminio sandorio elemento – šalių valios – ydingumo, nes apsimestiniame sandorėje išreikštoji valia neatitinka tikrųjų šalių ketinimų (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. sausio 21 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-18-469/2016](#), 16 punktą; 2017 m. sausio 18 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-85-695/2017](#), 39 punktą; 2018 m. vasario 7 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-109-248/2018](#), 31 punktą). Vis dėlto, skirtingai nei kitais niekinių sandorių atvejais (pavyzdžiui, prieštaravimo imperatyvoms teisės normoms atveju), apsimestinio sandorio negaliojimo atveju taikytinas specifinis tokio sandorio negaliojimo padarinyss – tikrosios sandorio šalies valios patvirtinimas. Dėl apsimestiniam sandoriui būdingos specifinės dvisluoksnės konstrukcijos apsimestinio sandorio atveju pirmiausia turi būti sprendžiamas klausimas dėl tikrojo sandorio nustatymo, t. y. dėl dengiamojo sandorio buvimo ir jo galiojimo, o tik tuomet sprendžiama dėl apsimestinio sandorio pripažinimo negaliojančiu. Tik nustatęs tikrąją šalių valią, išreikštą dengiamuoju sandoriu, teismas gali konstatuoti, jog pridengiamuoju sandoriu (ginčijamu sandoriu) nėra išreikšta tikroji šalių valia, todėl yra pagrindas jį pripažinti negaliojančiu ir pripažinti tą sandorį, kurio teisinių padarinių šalys ir siekė.
38. Apibendrinama nurodytus argumentus, teisėjų kolegija konstatuoja, kad reikalavimas pripažinti sandorį (ar jo dalį) apsimestiniu ir negaliojančiu yra neatsiejamai susijęs su reikalavimu pripažinti teises pagal tikrąjį (dengiamąjį) sandorį, todėl šiems reikalavimams turi būti taikomas vienas ir tas pats ieškinio senaties terminas.

Dėl ieškinio senaties termino ir ieškinio senaties termino pradžios

39. Atsižvelgiant į tai, kad nagrinėjamoje byloje ginčo sandoris buvo sudarytas 1995 m., o reikalavimai dėl tokio sandorio pripažinimo apsimestiniu ir negaliojančiu bei teisių ir pareigų pagal ginčo sandorį jam pripažinimo pareikšti tik 2019 m., būtina nustatyti ieškinio senaties terminui ir jo pradžiai taikytiną reglamentavimą.
40. [CK](#) patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymo 10 straipsnyje nustatyta, kad [CK](#) nustatyti senaties terminai taikomi, jeigu ieškinio senaties terminas prasidėjo įsigaliojus šiam kodeksui, taip pat jei reikalavimams pareikšti ieškinio senaties terminai, nustatyti pagal galiojančius įstatymus, nepasibaigė iki šio kodekso įsigaliojimo. Iki [CK](#) įsigaliojimo praėjusi ieškinio senaties termino dalis įskaitoma į [CK](#) nustatytą ieškinio senaties terminą.
41. Iki naujojo [CK](#) įsigaliojimo ieškinio senaties institutas buvo reglamentuojamas 1964 m. [CK](#) 83–93 straipsniuose; naujajame [CK](#) ieškinio senaties instituto normos nustatytos 1.124–1.135 straipsniuose.
42. Pažymėtina, kad, pagal 1964 m. [CK](#) 83 straipsnį, pasibaigus įstatymo nustatytam terminui, išnyksta teisė į ieškininę pažeistos teisės gynybą (ieškinio senatis). Pasibaigus pagrindinio reikalavimo ieškininės senaties terminui, išnyksta teisė ir į papildomųjų reikalavimų (netesybų, laidavimo ir pan.) gynybą, nors jų senaties terminas dar nebūtų pasibaigęs. Vadovaujantis 1964 m. [CK](#) 84 straipsniu, bendrasis ieškinio senaties terminas ginčo sandorio sudarymo metu (1995 m.) buvo 3 metai.
43. Atitinkamai naujajame [CK](#) ieškinio senatis apibrėžiama kaip įstatymų nustatytas laiko tarpas (terminas), per kurį asmuo gali apginti savo pažeistas teises pareikšdamas ieškinį ([CK](#) 1.124 straipsnis). Pagal šį įstatymą bendrasis ieškinio senaties terminas yra 10 metų ([CK](#) 1.125 straipsnio 1 dalis).
44. Tiek 1964 m. [CK](#), tiek naujajame [CK](#) nustatyta, kad reikalavimą apginti pažeistą teisę teismas priima nagrinėti nepaisant to, kad ieškinio senaties terminas pasibaigęs (1964 m. CK 85 straipsnio 1 dalis, [CK 1.126](#) straipsnio 1 dalis). Ieškinio senaties terminas prasideda nuo teisės į ieškinį atsiradimo dienos. Teisė į ieškinį atsiranda nuo tos dienos, kurią asmuo sužinojo arba turėjo sužinoti apie savo teisės pažeidimą (1964 m. CK 86 straipsnis, [CK 1.127](#) straipsnio 1 dalis). Tačiau, skirtingai nei naujajame [CK](#), 1964 m. [CK](#) 85 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad ieškininę senatį teismas, arbitražas arba trečiųjų teismas taiko nepriklausomai nuo šalių pareiškimo. Tuo tarpu, vadovaujantis [CK 1.126](#)

[straipsnio](#) 2 dalimi, ieškinio senatį teismas taiko tik tuo atveju, kai ginčo šalis reikalauja.

45. Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į nurodytas tiek 1964 m. [CK](#), tiek naujojo [CK](#) normas dėl ieškinio senaties instituto, padaro išvadą, kad jos iš esmės yra identiškos, išskyrus bendrąjį ieškinio senaties terminą, taip pat teismo teisę taikyti ieškinio senatį nesant ginčo šalių reikalavimo. Todėl, taikant ir aiškinant ieškinio senaties normas, aktualia laikytina atitinkama kasacinio teismo praktika, aiškinanti ir naujajame [CK](#) įtvirtintas ieškinio senatį reglamentuojančias teisės normas.
46. Nei 1964 m. [CK](#), nei naujasis [CK](#) sutrumpinto ieškinio senaties termino reikalavimams dėl sandorio pripažinimo negaliojančiu nenustatė. Taigi, šiems reikalavimams taikytinas bendrasis ieškinio senaties terminas, kuris, kaip minėta, pagal 1964 m. [CK](#) buvo 3 metai, o pagal naująjį [CK](#) yra 10 metų.
47. Šioje nutartyje minėta, kad apsimestinis sandoris kaip neatitinkantis tikrosios šalių valios, kasacinio teismo praktikoje yra pripažįstamas niekinio sandoriu. Dėl ieškinio senaties niekinio sandorio atžvilgiu kasacinis teismas yra nurodęs, kad esminis niekinio sandorio požymis – negaliojimas nepriklausomai nuo valinių teisės subjektų veiksmų. Niekinio sandorio nereikia nugincyti ir negalima patvirtinti. Niekinis sandoris savaime, pagal savo prigimtį, negalioja *ab initio* (nuo sudarymo momento), todėl jo negaliojimo faktui ieškinio senaties institutas nėra reikšmingas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. balandžio 20 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-60/2007](#); 2008 m. gruodžio 9 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-595/2008](#); 2010 m. sausio 5 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-311/2010](#)). Vis dėlto teisėjų kolegija, atsižvelgdama į šios nutarties 34–38 punktuose nurodytus argumentus, nusprendžia, kad reikalavimams dėl sandorio pripažinimo apsimestiniu ir negaliojančiu ir teisiųjų padarinių pripažinimui pagal tikrąjį sandorį, taikomas bendrasis ieškinio senaties terminas. Kasacinis teismas savo praktikoje taip pat jau yra pripažinęs, kad reikalavimui dėl apsimestinio sandorio pripažinimo negaliojančiu yra taikomas bendrasis ieškinio senaties terminas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. sausio 28 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-26/2011](#)).
48. Gavęs šalies prašymą taikyti ieškinio senatį, teismas visų pirma turi patikrinti, ar reikiamiems reikalavimams taikoma ieškinio senatis (1964 m. [CK](#) 93 straipsnis, [CK](#) 1.134 straipsnis), taip pat ar ieškinio senaties terminas iš tikrųjų praleistas. Nustatyti, ar ieškinio senaties terminas yra praleistas, įmanoma tik nustatčius momentą, nuo kurio prasidėjo šio termino eiga.
49. Kasacinio teismo praktikoje laikomasi pozicijos, jog ieškinio senaties termino pradžios momento konkrečiu atveju nustatymas yra fakto klausimas, kurio kasacinis teismas nenagrinėja ([CPK](#) 353 straipsnio 1 dalis), tačiau, remdamasis teismų nustatytomis aplinkybėmis, turinčiomis reikšmės ieškinio senaties termino pradžios nustatymui, teisės taikymo aspektu patikrina, ar bylą nagrinėję teismai teisingai taikė ir aiškino ieškinio senatį reglamentuojančias teisės normas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. liepos 1 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-342-686/2016](#), 35 punktas).
50. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad ieškinio senaties termino eigos pradžia įstatymo siejama ne su teisės pažeidimu (objektyviuoju momentu), bet su asmens sužinojimu ar turėjimu sužinoti apie savo teisės pažeidimą (subjektyviuoju momentu), nes asmuo gali įgyvendinti teisę ginti savo pažeistą teisę tik žinodamas, kad ši pažeista (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. rugpjūčio 24 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-328-219/2017](#), 24 punktas).
51. Asmuo gali sužinoti apie savo teisės pažeidimą tą pačią dieną, kai ši buvo pažeista, tačiau apie tokį pažeidimą asmuo gali sužinoti ir vėliau, t. y. teisės pažeidimo momentas ir sužinojimo apie šios teisės pažeidimą dieną gali nesutapti. Tokiam asmeniui įstatyme suteikta galimybė įrodinėti, kad jis apie pažeistą teisę sužinojo vėliau, nei ji buvo pažeista. Sužinojimo apie teisės pažeidimą momentu laikytina diena, kada asmuo faktiškai suvokia, kad jo teisė ar įstatymo saugomas interesas yra pažeisti. Kasacinis teismas taip pat yra pabrėžęs, kad vidinis teisės pažeidimo suvokimas tiesiogiai susijęs su pačiu asmeniu, konkrečiu diena, kada asmuo sužinojo apie teisės pažeidimą, nustatoma pagal to asmens nurodymą ir savo teiginį, kada sužinojo apie teisės pažeidimą, pagrįsti ieškovas turi pateikti įrodymus ([CPK](#) 178 straipsnis). Tačiau teismas negali apsiriboti vien tik ieškovo paaiškinimu ir tais atvejais, kada atsakovas ginasi ieškinio senaties terminu, o ieškovas tvirtina, jog apie savo subjektyvinės teisės pažeidimą sužinojo ne paties pažeidimo dieną, teismas turi patikrinti, ar byloje nėra įrodymų, kad buvo priešingai ir jo nurodytas kokia nors aplinkybė reikia vertinti pagal kitų byloje esančių įrodymų visumą ([CPK](#) 185 straipsnis) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. birželio 21 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-362/2013](#)).
52. Kai asmuo nurodo, jog apie savo teisės pažeidimą sužinojo ne pažeidimo dieną, o vėliau, teismas turi išsiaiškinti, kurią dieną rūpestingas ir apdairus asmuo, esant tokioms pat aplinkybėms, galėjo ir turėjo sužinoti, kad jo teisė pažeista. Ieškinio senaties termino eigos pradžios susiejimas su momentu, kada asmuo turėjo sužinoti apie teisės pažeidimą, paaiškinamas įstatymo leidėjo ketinimu kokių nors būdu ieškinio senaties termino eigos pradžią apibrėžti objektyvesniais kriterijais, nepasikliauti vien subjektyviais kriterijais. Dėl to turėjimo sužinoti apie teisės pažeidimą momentas (skirtingai nei realaus sužinojimo) sietinas labiau su objektyviais įvykiais ir savybėmis, nei su subjektyviais, nukreiptais vien į ieškovo asmenį. Kaip nurodyta Lietuvos Aukščiausiojo Teismo jurisprudencijoje, subjektyviojo kriterijaus negalima absoliutinti, nes kiekvienas asmuo turi rūpintis savo teisėmis ir jų operatyviu gynimu, kad nebūtų pažeistas civilinių santykių stabilumas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. rugsėjo 19 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-409/2005](#); 2007 m. spalio 29 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-436/2007](#), ir kt.).
53. Sprendžiant, kada apie pažeistą teisę turėjo sužinoti apdairus ir rūpestingas asmuo, būtina nustatyti teisės pažeidimo pobūdį bei momentą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. birželio 21 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-362/2013](#)). Be to, teismas turi atsižvelgti į teisės pažeidimo nustatymo sudėtingumą, atsakovo veiksmų ar neveikimo įtaką ieškovo subjektyviam susiklosčiusios situacijos vertinimui, kitas konkrečių atvejų reikšmingas aplinkybes (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. spalio 6 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-447/2008](#); 2011 m. balandžio 18 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-7-34/2011](#); kt.). Taigi, subjektyvusis sužinojimo apie tam tikrą įvykį, su kuriuo ieškovas sieja savo teisių pažeidimą, momentas nustatomas kiekvienu atveju individualiai įvertinant ne tik ieškovo teiginius apie tam tikrą sužinojimo laiką ir aplinkybes, tačiau taip pat taikant protingo, rūpestingo bei atidaus asmens standartą ir tiriant, ar apie nurodomą įvykį tokį standartą atitinkantis asmuo turėjo (galėjo) sužinoti anksčiau. Nustatant šias aplinkybes taip pat būtina atsižvelgti ir į konkretaus ieškovo charakteristiką – patirtį, išsilavinimą, galimybes ir pan. (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. liepos 24 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-460-915/2015](#)).
54. Jeigu asmuo, žinodamas arba turėdamas žinoti apie savo teisės pažeidimą (1964 m. [CK](#) 86 straipsnis, [CK](#) 1.127 straipsnio 1 dalis), į šį pažeidimą per visą ieškinio senaties termino eigą nereaguoja ir nereikia ieškino, tai kita civilinio teisinio santykio šalis turi teisę pagrįstai tikėtis, kad toks asmuo arba apskritai atsisako savo teisės, arba nemano, jog jo teisė yra pažeista. Teisinio santykio šalis nuo jai keliamo reikalavimo gali ginti ieškinio senaties terminu, jei kita šalis nepateisinamai ilgą laiką neprašė savo teisės apsaugos, dėl ko pažeidimo pašalinimas gali nebeturėti tokios teisinės vertės kaip teisiųjų santykių stabilumas (vadinamoji apsauginė senaties termino funkcija) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-425-686/2015](#)).
55. Teisėjų kolegija pabrėžia, kad būtent ieškinio senaties instituto paskirtis – užtikrinti civilinių teisiųjų santykių stabilumą ir apibrėžtumą, nes civilinių teisiųjų santykių dalyvius garantuojama, kad, suėjus įstatymo nustatytam terminui, jų subjektyvinės teisės teismine tvarka negalės būti nugincytos ir jiems nebus paskirta tam tikra pareiga (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. vasario 21 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-512-701/2018](#), 34 punktas ir jame nurodyta kasacinio teismo praktika).
56. Nagrinėjamoje byloje teismai, sprenddami klausimą dėl ieškinio senaties termino pradžios momento, padarė skirtingas išvadas. Pirmosios instancijos teismas, atsižvelgdamas į byloje šalių nurodytas aplinkybes, konstatavo, kad ieškovas yra praleidęs tiek 1964 m. [CK](#) įtvirtintą trejų metų ieškinio senaties terminą, tiek ir [CK](#) įtvirtintą dešimties metų terminą. Teismas, pažymėdamas, kad ieškovas savo paaiškinimuose teismui ne kartą nurodė, jog jam buvo žinoma, kad dokumentuose kaip ginčo turto savininkė įrašyta atsakovė V. J., ieškinio senaties pradžios momentą susiejo su Austrijos Respublikos teisme vykusio atsakovės V. J. santuokos nutraukimo proceso pradžia.

57. Tuo tarpu apeliacinės instancijos teismas padarė priešingą išvadą ir konstatavo, kad ieškovas apie savo teisių pažeidimą faktiškai turėjo sužinoti ne anksčiau kaip 2011 m. vasario 4 d., t. y. kai buvo apklausiamas Prienų rajono teismo posėdyje civilinėje byloje Nr. e2-361-805/2011 pagal Austrijos Respublikos teismo prašymą dėl teisinės pagalbos. Kadangi ieškovas į teismą kreipėsi su ieškiniu 2019 m. rugsėjo 17 d., apeliacinės instancijos teismas nusprendė, kad ieškovės ieškinio senaties termino nepraleido ir pirmosios instancijos teismui nebuvo pagrindo taikyti [CK 1.131 straipsnio](#) 1 dalyje nustatytas ieškinio senaties termino pabaigos teisinės pasekmės.
58. Teisėjų kolegija, įvertinusi byloje teismų nustatytas ginčo sandorio sudarymo aplinkybes, konstatuoja, kad tiek pirmosios, tiek apeliacinės instancijos teismai nagrinėjamu atveju netinkamai įvertino byloje nustatytas faktines aplinkybes, susijusias su ieškinio senaties termino pradžios momentu, dėl to priėjo nepagrįstą išvadą.
59. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, jog nustačius, kad ieškovas apie apsimestinio sandorio sudarymą žinojo nuo jo sudarymo dienos, nuo to momento atitinkamai skaičiuotina ir ieškinio senaties termino pradžia, nes savo subjektyvių nuosavybės teisių pažeidimą ieškovas sieja būtent su šio sandorio sudarymu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. sausio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-26/2011).
60. Byloje teismų nustatyta, kad apie ginčo sandorį ieškovas žinojo nuo pat šio sandorio sudarymo momento. Ieškovas pripažino, kad visuomet žinojo, jog ginčo turtas yra registruotas atsakovės V. J. vardu. Taip pat ieškovas nurodė, kad nors sutuoktinės sesuo V. ir jos vyras A. apie 2000 metus ne kartą jam siūlė persirašyti turtą savo vardu, net ir 2003 metais, tačiau, anot ieškovo, tuo metu dar nebuvo saugi kriminogeninė padėtis, be to, sprendimą nepersirašyti turto savo vardu lėmė ir tuo metu nagrinėjama byla, susijusi su jo įsteigta UAB „Grus“.
61. Taigi, byloje teismų nustatytos ginčijamo sandorio sudarymo aplinkybės (sandoris sudarytas paties ieškovo iniciatyva, ieškovas nuo pat sandorio sudarymo žinojo jo apsimestinumo faktą), teisėjų kolegijos vertinimu, sudaro pagrindą konstatuoti, kad ieškinio senaties termino pradžios momentas šiuo atveju sietinas su apsimestinio ginčo sandorio sudarymo momentu. Byloje teismai nenustatė aplinkybių, sudarančių pagrindą spręsti, kad apie tai, jog ginčo sandoris yra apsimestinis, ieškovas sužinojo ar turėjo sužinoti vėliau, nei šis sandoris buvo sudarytas. Tai reiškia, kad nagrinėjamu atveju ieškinio senaties termino eiga prasidėjo galiojant 1964 m. [CK](#).
62. Konstatavus, kad ieškinio senaties termino pradžios momentas šiuo atveju sietinas su apsimestinio ginčo sandorio sudarymo momentu 1995 m., darytina išvada, kad ieškovo reikalavimams taikytinas 3 metų bendrasis ieškinio senaties terminas pasibaigė dar iki naujojo [CK](#) įsigaliojimo – 1998 metais.
63. 1964 m. [CK](#) 83 straipsnyje buvo nustatyta, kad, pasibaigus įstatymo nustatytam terminui, išnyksta teisė į ieškininę pažeistos teisės gynybą. Ieškininės senaties termino pasibaigimas iki ieškinio pareiškimo yra pagrindas ieškiniui atmesti. Tačiau jeigu teismas, arbitražas arba trečiųjų teismas pripažįsta, kad ieškininės senaties terminas praleistas dėl svarbios priežasties, pažeistoji teisė turi būti ginama (1964 m. CK 90 straipsnis).
64. Nei [CK](#), nei kituose įstatymuose nenurodyta aplinkybių (ieškinio senaties termino praleidimo svarbių priežasčių), kurias nustačius būtų pagrindas atnaujinti pasibaigusį ieškinio senaties terminą. Įstatymuose taip pat neišvardyti kriterijai, pagal kuriuos galima būtų spręsti, kokios termino praleidimo priežastys pripažintinos svarbiomis. Klausimą, ar konkrečios ieškinio senaties termino praleidimo priežastys yra svarbios ir sudaro pagrindą jį atnaujinti (1964 m. [CK](#) 90 straipsnio 2 dalis, 2000 m. [CK](#) 1.131 straipsnio 2 dalis), teismas turi spręsti vadovaudamasis teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principais, atsižvelgdamas į ginčo esmę, šalių elgesį bei kitas reikšmingas bylos aplinkybes. Spręsdamas ieškinio senaties termino atnaujinimo klausimą, teismas visų pirma turi išsiaiškinti ginčo šalių materialinių teisių santykių pobūdį, nustatyti svarbių aplinkybių atsiradimo momentą, jų egzistavimo trukmę, taip pat ar po to, kai minėtos aplinkybės išnyko, asmuo kreipėsi į teismą per protingą laiko tarpą. Vertintina, ar asmuo buvo pakankamai atidus, šia prasme kiekvienam konkrečiam atvejui taikytini ne vidutiniai, o individualūs elgesio standartai (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. kovo 23 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-121/2007](#)).
65. Nagrinėjamu atveju byloje teismai nenustatė aplinkybių, kurios sudarytų pagrindą konstatuoti, kad ieškovas minėtą ieškinio senaties terminą praleido dėl svarbių priežasčių. Tokių priežasčių byloje negrindė ir pats ieškovas. Priešingai, ieškovas, žinodamas apie tai, kad ginčo sandoris buvo apsimestinis, nuo pat jo sudarymo momento nepateisinamai ilgą laiką veikė pasyviai ir savo subjektyvių teisių neįgyvendino net tada, kai, kaip nurodė pats ieškovas, ginčo turtą jam siūlė perinti atsakovai V. J. ir A. J. Toks ieškovo elgesys, kai jis daugiau nei dvidešimt trejus metus nesikreipė į teismą dėl savo teisių gynimo, neatitinka apdairaus ir rūpestingo žmogaus standarto. Nesant objektyvių nuo ieškovo valios nepriklausančių aplinkybių, pateisinančių ieškinio praleidimą tokį ilgą laiko tarpą, kurias teismas turėtų pagrindą pripažinti svarbiomis, nėra pagrindo atnaujinti praleistą ieškinio senaties terminą.
66. Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į tai, kad ieškovas 2019 m., kreipdamasis į teismą dėl apsimestinio sandorio pripažinimo negaliojančiu ir teisių pagal ginčo sandorį jam pripažinimo, jau daugiau nei 20 m. buvo praleidęs bendrąjį, 1964 m. [CK](#) 84 straipsnyje nustatytą, 3 metų ieškinio senaties terminą, kuris šiuo atveju pasibaigė 1998 m., taip pat nenustačius pagrindų šį praleistą terminą atnaujinti, konstatuoja, kad apeliacinės instancijos teismas netinkamai taikė ir aiškino ieškinio senatį reglamentuojančias materialiosios teisės normas, todėl padarė nepagrįstą išvadą, kad ieškovas, kreipdamasis į teismą, ieškinio senaties termino nepraleido.

Dėl bylos procesinės baigties

67. Dėl kitų kasaciniame skunde nurodytų argumentų kaip neturinčių teisinės reikšmės vienodam teisės aiškinimui ir taikymui bei teismų praktikos formavimui, taip pat kitokio sprendimo byloje priėmimui, teisėjų kolegija nepasisako.
68. Remdamasi pirmiau nurodytais argumentais, teisėjų kolegija konstatuoja, kad nagrinėjamu atveju abiejų instancijų teismai netinkamai aiškino ir taikė ieškinio senaties pradžią reglamentuojančias materialiosios teisės normas ([CPK](#) 346 straipsnio 2 dalies 1–2 punktai), todėl netinkamai nustatė ieškinio senaties termino pradžios momentą reikalavimams dėl apsimestinio sandorio pripažinimo negaliojančiu ir teisių padarinių pripažinimo pagal tikrąjį sandorį. Vis dėlto nors pirmosios instancijos teismas netinkamai nustatė ieškinio senaties termino pradžios momentą ir nepagrįstai šiuo atveju taikė naujajame [CK](#) įtvirtintą bendrąjį 10 metų ieškinio senaties terminą, tačiau priėjo iš esmės prie teisingos išvados, kad nagrinėjamu atveju ieškovas, kreipdamasis į teismą, ieškinio senaties terminą praleido, o nenustatęs svarbių šio termino praleidimo priežasčių, pagrįstai nusprendė ieškinį atmesti. Taigi, nors ir remdamasis kitais motyvais, pirmosios instancijos teismas priėmė iš esmės teisingą procesinį sprendimą. Tai, teisėjų kolegijos vertinimu, sudaro pagrindą panaikinti apeliacinės instancijos teismo sprendimą ir palikti galioti pirmosios instancijos teismo sprendimą ([CPK](#) 359 straipsnio 1 dalies 3 punktas).

Dėl bylinėjimosi išlaidų apeliaciniame teisme persikirstymo ir bylinėjimosi išlaidų kasaciniame teisme

69. Vadovaujantis [CPK](#) 93 straipsnio 1 dalimi, šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, jos turėtas bylinėjimosi išlaidas teismas priteisia iš antrosios šalies, nors ši ir būtų atleista nuo bylinėjimosi išlaidų mokėjimo į valstybės biudžetą. Šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, teismas priteisia iš antrosios šalies išlaidas už advokato ar advokato padėjėjo, dalyvavusių nagrinėjant bylą, pagalbą, taip pat už pagalbą rengiant procesinius dokumentus ir teikiant konsultacijas. Dėl šių išlaidų priteisimo šalis teismui raštu pateikia prašymą su išlaidų apskaičiavimu ir

pagrindimu. Šios išlaidos negali būti priteisiamos, jeigu prašymas dėl jų priteisimo ir išlaidų dydį patvirtinantis įrodymas nepateikti iki bylos išnagrinėjimo iš esmės pabaigos ([CPK 98 straipsnio](#) 1 dalis). Šalies išlaidos, susijusios su advokato ar advokato padėjėjo pagalba, atsižvelgiant į konkrečios bylos sudėtingumą ir advokato ar advokato padėjėjo darbo ir laiko sąnaudas, yra priteisiamos ne didesnės, kaip yra nustatyta teisingumo ministro kartu su Lietuvos advokatų tarybos pirmininku patvirtintose rekomendacijose dėl užmokesčio dydžio ([CPK 98 straipsnio](#) 2 dalis).

70. Panaikinus apeliacinės instancijos teismo procesinį sprendimą ir palikus galioti pirmosios instancijos teismo sprendimą, turi būti perskirstomos apeliacinės instancijos teisme turėtos bylinėjimosi išlaidos ([CPK 93 straipsnio](#) 5 dalis) ir paskirstomos bylinėjimosi išlaidos patirtos kasaciniame teisme.
71. Remiantis Lietuvos teismų informacinės sistemos LITEKO duomenimis, nustatyta, kad prašymą dėl bylinėjimosi išlaidų apeliaciniame teisme atlyginimo priteisimo pateikė atsakovas A. J., jis prašė priteisti 450 Eur bylinėjimosi išlaidų, patirtų už atsiliepimo į apeliacinį skundą parengimą, atlyginimo. Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į šios bylos išnagrinėjimo rezultata, taip pat į tai, kad atsakovas pateikė prašomų priteisti bylinėjimosi išlaidų realumą patvirtinančius įrodymus, ir į tai, jog prašomos priteisti bylinėjimosi išlaidos neviršija Lietuvos advokatų tarybos 2004 m. kovo 26 d. nutarimu ir Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004 m. balandžio 2 d. įsakymu Nr. IR-85 patvirtintose Rekomendacijose dėl civilinėse bylose priteistino užmokesčio už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą teisinę pagalbą (paslaugas) nustatyto maksimalaus rekomenduojamo priteisti užmokesčio už advokato teikiamą teisinę pagalbą (paslaugas) dydžio, padaro išvadą, kad atsakovui A. J. iš ieškovo S. M. priteistinas 450 Eur bylinėjimosi išlaidų, patirtų apeliaciniame teisme, atlyginimas.
72. Taip pat nagrinėjamu atveju ieškovui buvo atidėtas 500 Eur žyminio mokesčio dalies už teiktą apeliacinį skundą sumokėjimas iki apeliacinio skundo išnagrinėjimo iš esmės, o apeliacinės instancijos teismui nusprendus panaikinti pirmosios instancijos teismo sprendimą ir priimti naują sprendimą – ieškinį patenkinti, ši žyminio mokesčio dalis buvo priteista lygionis dalimis iš atsakovų. Kadangi apeliacinės instancijos teismo sprendimas naikintinas ir paliktinas galioti pirmosios instancijos teismo sprendimas, atidėta 500 Eur žyminio mokesčio dalis už ieškovo teiktą apeliacinį skundą priteistina valstybės naudai iš ieškovo ([CPK 93 straipsnio](#) 1 dalis, 96 straipsnio 1 dalis).
73. Atsakovas A. J. ir ieškovas S. M. pateikė prašymus dėl bylinėjimosi išlaidų, patirtų kasaciniame teisme, atlyginimo priteisimo. Šiuo atveju atsakovas A. J. patyrė 1951 Eur bylinėjimosi išlaidų (1200 Eur už advokato teisinę pagalbą parengiant kasacinį skundą ir 751 Eur žyminio mokesčio), o ieškovas – 2000 Eur bylinėjimosi išlaidų. Taip pat atsakovas A. J. už pateiktą kasacinį skundą sumokėjo 751 Eur žyminio mokesčio. Pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. kovo 28 d. pažymą apie išlaidas, susijusias su procesinių dokumentų įteikimu, kasacinis teismas turėjo 15,84 Eur procesinių dokumentų įteikimo išlaidų, o remiantis apeliacinės instancijos teismo sprendimu, apeliaciniame teisme buvo patirta 3,06 Eur išlaidų, susijusių su procesinių dokumentų įteikimu ([CPK 88 straipsnio](#) 1 dalies 3 punktas).
74. Kasaciniame teismui nusprendus panaikinti apeliacinės instancijos teismo sprendimą ir palikti galioti pirmosios instancijos teismo sprendimą – ieškinį atmesti, atsakovo A. J. prašymas dėl bylinėjimosi išlaidų, patirtų kasaciniame teisme, atlyginimo priteisimo tenkintinas, o ieškovo S. M. prašymas dėl bylinėjimosi išlaidų, patirtų kasaciniame teisme, atlyginimo priteisimo atmestinas. Taip pat iš ieškovo valstybės naudai priteistinas 18,90 Eur procesinių dokumentų įteikimo išlaidų atlyginimas.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 3 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. birželio 1 d. sprendimą panaikinti ir palikti galioti Alytaus apylinkės teismo 2020 m. gruodžio 23 d. sprendimą.

Priteisti iš ieškovo S. M. (a. k. (*duomenys neskelbtini*)) atsakovo A. J. (a. k. (*duomenys neskelbtini*)) naudai 450 (keturi šimtus penkiasdešimt) Eur bylinėjimosi išlaidų, patirtų apeliaciniame teisme, atlyginimo.

Priteisti valstybei iš ieškovo S. M. (a. k. (*duomenys neskelbtini*)) 500 (penkis šimtus) Eur žyminio mokesčio. Ši suma turi būti sumokėta į pasirinktą Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (j. a. k. 188659752) biudžeto pajamų surenkamąją sąskaitą, bylinėjimosi išlaidų įmokos kodas – 5660.

Priteisti iš ieškovo S. M. (a. k. (*duomenys neskelbtini*)) atsakovo A. J. (a. k. (*duomenys neskelbtini*)) naudai 1951 (vieną tūkstantį devynis šimtus penkiasdešimt vieną) Eur bylinėjimosi išlaidų, patirtų kasaciniame teisme, atlyginimo.

Priteisti valstybei iš ieškovo S. M. (a. k. (*duomenys neskelbtini*)) 18,90 Eur (aštuoniolika Eur 90 ct) išlaidų, susijusių su procesinių dokumentų įteikimu, nagrinėjant bylą apeliaciniame ir kasaciniame teismuose, atlyginimo. Ši suma mokėtina į Valstybinės mokesčių inspekcijos (j. a. k. 188659752) biudžeto pajamų surenkamąją sąskaitą, įmokos kodas – 5662.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai Danguolė Bublienė

Algirdas Taminskas

Dalia Vasarienė